

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

ושטייה. עור לאכול עליו: זלא מלה וזלא רב. דמלפת זהו: רב. שומן: דהא זיה כולל זיה. מי שיש בו דעת כמי שיש בו הכל שאינו נחסק כלום: דא קני מה חסר. מי שקנה דעת אינו חסר כלום: חוזר לימי עלומיו. דנעשה כתינוק שלא טעם טעם חטא:

שנא' רוטפט. כלומר כשעת רטוב ופש כמו [פירו] מרגמינין פוטו וסגו: מנוער. מן החולי ישוב כמו שהיה זימי עלומיו: כל משכבו הפכה צלמו. כל סדר הלעת למודו המסודר לו נהפך לו צלמו ומשכמו: פליסר **אפי הלנפא.** שהיה שונה למודו זי"ג פנים: שיפא אולו ליה. ששכס: קלא. כוכס: אהפ עשים אוסי ואם חייא. דגמר לכו דכל המלמד את בן חבירו מורה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן: הכל מושפין זו להמיתו אפי' וצו אפילו ימוש: למשפטין עמדו היום (ב) כל עבדיך. דכיון שנשפט זשיצה של מעלה הכל נעשו עבדי של הקצה ליפרע הימנו: גברא גבוה הוי רביז גירדנא ווטא. פרדה קטנה: סיפורא. גשר: ואספוט. נתפחה הפרדה ושדייה מינה ושכי. ואע"פ שהפרדה נמוכה ואינה ארוך כל כך דלא נפל אלא מעט מת: אקרוקפא. כפרדע. ועקרב אינו יכול לטוט צנהר ושאו כפרדע עליו להצבירו צנהר לנשוק את האיש: כי

(א) פירושו מלה כפרס' עיובין ה. ד"ה והאמר. (ב) עיובין י. מה. סו: עב. פט: מסת ד. נדה. לט. סג: ג. א) ז"ל עקרבא ויכא ע"י וינלקוט. (ד) גבלשת יב. א. (ה) גבלשת יב. (ו) פסגהדרין גט: (ז) ז"ל חמישי מ"ג. (ח) נמקוחות פ"ה מ"ה. (ט) נמקוחות לע"ב. (י) לפיטו שס סיוטא.

תורה אור השלם

1. ועבדת את אביך אשר ישלחון יי בך ברעב ובצמא ובערים ויבחר כל יתן על פרך על צאריך עד השמידו אהך. דברים חז מח
2. הטהר לכל עובדי הרפא לכל תחלאיך: תהלים ק"ג
3. רטפט בפרו מנוער ישוב לימי עלומיך: איוב לג כה
4. יי יעבדו על ערש דיי כל משכבו הפכה בחלו: תהלים מא ד
5. הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומקנין אשתך ויחייני נע ונד פארץ וקה כל מצאי ידוני: בראשית י ד
6. למשפטין עמדו היום כי הכל עבדיך: תהלים קיט צא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למשפטין עמדו היום כי הכל עבדיך:

הגהות הגר"א

[א] נב' קשוא לניח ולאשתא לל"י וישי כפירוש הירוש':

מוסף רש"י

נקטינן. מסורת מלכותי, מנהג מכותי (שד"ח) א. אמר רב יוסף לא שמיע לי דהא שמעתי. רב יוסף תלה ושכח תלמודו והיה אפי' תלמודו מוכיח (שד"ח) טו. עב. מכות ד. וכו' נדה ט"ז. שחלצתו חמה. שלפמו, ניטלה מנופי חמה. הוא העול הקדמו. מללנו לשון (השע"ה) חלן מהס (ברכות ד.).

מטהר באשבורן ואין מטהר בזוחלין אלא עד המקום שהיה יכול להלך ממחילתו. והיינו נמי דמנן בפרק ו' ראשון דמקואות מעיין שהוא מושך כדל רבה עליו מים והמשיכו הרי הוא כמות שהיה היה עומד ורבה עליו והמשיכו זה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל זו בכל שהוא וה"פ מעיין שהיה מושך מעט מעט כדל זה שהוא שרץ קטן מרובה הרגלים והמשיכו עכשיו בשטף אבל אינו נמשך אלא באותו מקום שהיה מהלך זו ממחילתו הרי הוא כמות שהיה וסיפא קמתי דאם היה עומד כלומר שלא היה נמשך כלל ורבה עליו והמשיכו שני דינין יש בו דבמקום שלא היה מהלך ממחילתו שיה למקוה שרץ אשבורן וה"ה שאין מטבילין בו בכל שהוא ובמקום שהיה עומד ממחילתו שיה למעין להטביל בו בכל שהוא ומינה שהוא מטהר בזוחלין. נמצא לפי דעת זה שאפי' בזמן גשמים שהנהרות רבים אדם טובל צנהרות שאין מכזיבן באותן מקומות אלא נמשכין והולכין אפי' ציומי תשרי אבל באותן מקומות שנמשכין ומתרחקין יומר מהגשמים כל היכא דאיכא למיחש שרבו הנוטפין על הזוחלין אין טובלין בהם אבל היכא שרבו זוחלין על הנוטפין אפי' באותן מקומות שלא היה הולך שם ממחילתו טובלין זו והיינו שהיא דר"א צר לזוק שהעיד על הזוחלין שרבו על הנוטפין ששכרי' ומטהרין בזוחלין וזכאי אפי' במקום שנתרבה קאמר דאי באותו מקום צלצד שהיה מהלך ממחילתו מאי אסדמתי פשיטא דהיכי מיסק אדמתין ששים או שלשה טיפי מים יפסלו פרת מלגצול זו אלא ודאי כדאמרן וזהו דעת הר"א צ"ל: אבל דעת הרמב"ם ז"ל דני קמתי צלצד הני דאע"פ שרבו עליו ונוטפין דיני כמעיין דוקא כשרבו המים בגומת המעיין עצמו ששם הוא חשיבות מימיו ומצטלים כל המים הצאים עליהם אבל רבה במקום משך הנהר למטה כל שרבו נוטפין על הזוחלין נפסל כולו ולפי זה אחיא מימרא דשמואל כפסטה דאין המים מטהרין בזוחלין אפילו בצמלע הנהר במקום שהיה מהלך בו בתחלה אלא פרת ציומי תשרי צלצד וכפי מה שפירש' למעלה. ולפי זה הא דמפלגי בתוספתא בין נמרחב ללא נמרחב ג"ל דלריצה בגומת המעיין קאי דאפי' הכי כל

ושטייה יבחוטר כל א"ר אמי אמר רב בלא נר ובלא שלחן רב חסדא אמר בלא אשה רב ששת אמר בלא שמש רב נחמן אמר בלא דעה תנא בלא מלח ובלא רבב אמר אביי (ב) נקטינן אין עני אלא בדעה במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה דא קני מה חסר דא לא קני מה קני אמר ר' אלכסנדר א"ר חייא בר אבא אין החולה עומד מחליו עד שמוחלין לו על כל עונותיו שנאמר הסולח לכל עוונתי הרופא לכל תחלוואיכי רב המנונא אמר חוזר לימי עלומיו שנאמר רוטפט בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו כל משכבו הפכת בחליו אמר רב יוסף לומר דמשכבו למודו רב יוסף חלש איעקר ליה למודיה אהדריה אביי קמיה היינו דבכל דוכתא אמרינן אמר רב יוסף לא שמיע לי דהא שמעתא א"ל אביי את אמריתיה ניהלן ומהא מתניתא אמריתיה ניהלן כי הוה גמיר ר' תלת עשרי אפי הילכתא אגמריה לרבי חייא שבעה מנהון לוסף חלש רבי אהדר ר' חייא קמיה הנהו שבעה אפי דאגמרי' שייתא אודו הוה ההוא קצרא ואתא ואהדר יתהון קמי רבי כד הוה חזי ליה רבי להווא קצרא א"ל רבי אתה עשית אותי ואת חייא א"ד הכי קא"ל אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי וא"ר אלכסנדר א"ר חייא בר אבא גדול נם שנעשה לחולה יותר מן הנם שנעשה להגניה מישאל ועזריה של חגניה מישאל ועזריה איש של הדיוט והכל יכולים לכבותה וזו של חולה של שמים היא וזו יכול לכבותה וא"ר אלכסנדר א"ר חייא בר אבא ויהיה כל מוצאי ירנגי רב אמר מן הדין קרא למשפטין עמדו היום כי הכל עבדיך רבה בר שילא אמרו ליה שכיב גברא גבוה הוה רכיב גירדנא וזטרא מטא תיתורא איסתויט שדייה וקא שכיב קרי על נפשיה למשפטין עמדו היום שמואל חוייה להווא (קרוקיתא דעקרבא) יתיבא על אקרוקתא ועברה נהרא טרקא גברא ומיית קרי עליה למשפטין עמדו היום אמר שמואל אין מבקרין את החולה אלא למי שחלצתו חמה לאפוקי מאי לאפוקי הא דתניא ר' יוסי בן פרטא אומר משום ר' אליעזר אין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי העין ולא מחושי הראש בשלמא חולי מעיים משום כיסופא אלא חולי העין ומחושי הראש מ"ט משום דרב יהודה דאמר רב יהודה דיבורא קשיא לעינא [א] ומעלי לאישתא אמר רבא האי אישתא אי לאו דפרוונקא דמלאכא דמותא מעלי בחיזרא

מו א מיי פ"ד מהל' אכל הלכה ה סמו עשין מד"ס צ טו"ע יו"ד סי' שלה ס"ח :

תוספות

שפ"ה. עור מנובל שאוכלין עליו ונשאין אותו עובדי דרכים עמם: דרא ביה. שיש בו דעה: דא לא קני. דעה מה קני: הבורח לכל עונותיו הרופא לכל מחלוואי: חוזר לימי עלומיו. דנכרא הבורח כשמתפא יומר מלפני שחלה: תליסר אפי הלבנת. י"ג פנים של הלכות משנה: אהת עשית את חייא. כלומר למדת לו: למשפטין. כלומר כשעמדו בדיותין להטבילין הכל עבדים להצו עליהם מה שאותו גברא רבה. אדם גדול: גירדנא וזטרא. פד קמא כו"ט קמא טיטוט כמ"ו קמא טיטוט נקטיה צלצד קמא (דף ב:) אקרוקתא. כפרדע: שחלצתו חמה. שחוקי חממותו ועדין הוא חולה:

פירוש הרא"ש

שפ"ה. עור לטן עליו: דרא קני. דעה: שמשכבו למודו. עלומיו קא דרש שנגלס ממנו למודו: תליסר אפי הילכתא. זי"ג פנים היה שונה הלכות: אהת עשית לחייא. כל המלמד חבירו חולה [נסהדרין גט:] כאלו עשאו דמתי עשאו הנפש אשר עשו חסדן: ההוא גברא גבוה. אדם גדול וגבוה: רביי כהנמיה: אקרוקתא. כפרדע: שחלצתו חמה: דיבורא קשיא לעינא. וכן נמי למחוס הראש שטעט אדם להס: פרוונקא. שלח:

פירוש רמב"ם

מטהר באשבורן ואין מטהר בזוחלין אלא עד המקום שהיה יכול להלך ממחילתו. והיינו נמי דמנן בפרק ו' ראשון דמקואות מעיין שהוא מושך כדל רבה עליו מים והמשיכו הרי הוא כמות שהיה היה עומד ורבה עליו והמשיכו זה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל זו בכל שהוא וה"פ מעיין שהיה מושך מעט מעט כדל זה שהוא שרץ קטן מרובה הרגלים והמשיכו עכשיו בשטף אבל אינו נמשך אלא באותו מקום שהיה מהלך זו ממחילתו הרי הוא כמות שהיה וסיפא קמתי דאם היה עומד כלומר שלא היה נמשך כלל ורבה עליו והמשיכו שני דינין יש בו דבמקום שלא היה מהלך ממחילתו שיה למקוה שרץ אשבורן וה"ה שאין מטבילין בו בכל שהוא ובמקום שהיה עומד ממחילתו שיה למעין להטביל בו בכל שהוא ומינה שהוא מטהר בזוחלין. נמצא לפי דעת זה שאפי' בזמן גשמים שהנהרות רבים אדם טובל צנהרות שאין מכזיבן באותן מקומות אלא נמשכין והולכין אפי' ציומי תשרי אבל באותן מקומות שנמשכין ומתרחקין יומר מהגשמים כל היכא דאיכא למיחש שרבו הנוטפין על הזוחלין אין טובלין בהם אבל היכא שרבו זוחלין על הנוטפין אפי' באותן מקומות שלא היה הולך שם ממחילתו טובלין זו והיינו שהיא דר"א צר לזוק שהעיד על הזוחלין שרבו על הנוטפין ששכרי' ומטהרין בזוחלין וזכאי אפי' במקום שנתרבה קאמר דאי באותו מקום צלצד שהיה מהלך ממחילתו מאי אסדמתי פשיטא דהיכי מיסק אדמתין ששים או שלשה טיפי מים יפסלו פרת מלגצול זו אלא ודאי כדאמרן וזהו דעת הר"א צ"ל: אבל דעת הרמב"ם ז"ל דני קמתי צלצד הני דאע"פ שרבו עליו ונוטפין דיני כמעיין דוקא כשרבו המים בגומת המעיין עצמו ששם הוא חשיבות מימיו ומצטלים כל המים הצאים עליהם אבל רבה במקום משך הנהר למטה כל שרבו נוטפין על הזוחלין נפסל כולו ולפי זה אחיא מימרא דשמואל כפסטה דאין המים מטהרין בזוחלין אפילו בצמלע הנהר במקום שהיה מהלך בו בתחלה אלא פרת ציומי תשרי צלצד וכפי מה שפירש' למעלה. ולפי זה הא דמפלגי בתוספתא בין נמרחב ללא נמרחב ג"ל דלריצה בגומת המעיין קאי דאפי' הכי כל

שרבו נוטפין אינו מטהר אלא במקום שהיה מהלך ממחילתו אבל במקום שנתרחב אינו מטהר אלא באשבורן. ואע"ג דאיכא למימר איפכא דלריצה בהמשך הנהר קאי אצל ריצה בגומת המעיין אפי' נמרחב כשר מיינקט לחומר עדיו ועוד דמשמע דתוספתא אגומת דמנתי קיימא. מינה סהדותא דרבי אלעזר בר לזוק אפי' לפי שיטה זו ודאי משמע דאפי' במקום שנתרחב הנהר קאי דכל שרבו זוחלין כשר דליכא למימר דלריצה במקום משך הנהר קאי ואשמעינן רבותא שאע"פ שלא ריצה במקום גומת המעיין אלא במקום שנמשכו מימיו כשר דלכתי פשיטא וכי ג' טיפי מים יפסלו פרת: תנן במס' מקואות (פ"ה מ"ה) הנוטפין שעשאן זוחלין כלומר שהמשיכן סומך אפי' מקל ואפי' קנה ואפי' צו ואפי' זכה כלומר גודר כפניהם צללו והוה לכו באשבורן ומטהרין ר' יוסי אומר אין מחילין בדבר המקבל עוממה כלומר אין עושין בו גדר וק"ל כר' יוסי ותנן נמי (סס מ"ד) שהימים מטהרין בזוחלין ותנן נמי (פרה פ"ח מ"ט ומקואות פ"ה מ"ח) המים המוכיבן פסולין למי חטאת וכשרין לצבילה ומטהרין בזוחלין ואלו הם המים המוכיבין המלוחין והפושרין: ושטייה. עור לאכול עליו: וזלא רב. שומן: דהא זיה כולל זיה. מי שיש בו דעת כמי שיש בו הכל שאינו נחסק כלום: דא קני מה חסר. מי שקנה דעת אינו חסר כלום: חוזר לימי עלומיו. דנעשה כתינוק שלא טעם טעם חטא:

שרבו נוטפין אינו מטהר אלא במקום שהיה מהלך ממחילתו אבל במקום שנתרחב אינו מטהר אלא באשבורן. ואע"ג דאיכא למימר איפכא דלריצה בהמשך הנהר קאי אצל ריצה בגומת המעיין אפי' נמרחב כשר מיינקט לחומר עדיו ועוד דמשמע דתוספתא אגומת דמנתי קיימא. מינה סהדותא דרבי אלעזר בר לזוק אפי' לפי שיטה זו ודאי משמע דאפי' במקום שנתרחב הנהר קאי דכל שרבו זוחלין כשר דליכא למימר דלריצה במקום משך הנהר קאי ואשמעינן רבותא שאע"פ שלא ריצה במקום גומת המעיין אלא במקום שנמשכו מימיו כשר דלכתי פשיטא וכי ג' טיפי מים יפסלו פרת: תנן במס' מקואות (פ"ה מ"ה) הנוטפין שעשאן זוחלין כלומר שהמשיכן סומך אפי' מקל ואפי' קנה ואפי' צו ואפי' זכה כלומר גודר כפניהם צללו והוה לכו באשבורן ומטהרין ר' יוסי אומר אין מחילין בדבר המקבל עוממה כלומר אין עושין בו גדר וק"ל כר' יוסי ותנן נמי (סס מ"ד) שהימים מטהרין בזוחלין ותנן נמי (פרה פ"ח מ"ט ומקואות פ"ה מ"ח) המים המוכיבן פסולין למי חטאת וכשרין לצבילה ומטהרין בזוחלין ואלו הם המים המוכיבין המלוחין והפושרין: ושטייה. עור לאכול עליו: וזלא רב. שומן: דהא זיה כולל זיה. מי שיש בו דעת כמי שיש בו הכל שאינו נחסק כלום: דא קני מה חסר. מי שקנה דעת אינו חסר כלום: חוזר לימי עלומיו. דנעשה כתינוק שלא טעם טעם חטא: